

Voordracht Anne Dijk, Religiewetenschapper en Islamoloog
Ekklesia Amsteram, 31 januari 2016

Sura Al Fatiha (1)

in de naam van Allah, de Erbarmer, de Meest Barmhartige,
Alle lof en dank is aan God, de Heer der Werelden.
de Erbarmer, de Meest Barmhartige.
de Koning op de dag des Oordeels.
U alleen aanbidden wij en U alleen vragen wij om hulp.
Leid ons op het rechte Pad.
Het Pad van degene aan wie U Uw gunsten hebt gegeven, niet van degenen wie de toorn
over henzelf hebben afgeroepen en niet dat van de dwalenden.
Amien.

Sura ar-Rahman (55:1-12)

De Barmhartige
Hij heeft de Qur'an onderwezen
Hij heeft de mens geschapen
Hij heeft hem de duidelijke verklaring onderwezen
De zon en de maan volgen de berekende banen
En de struiken en de bomen knielen zich neer
En Hij heeft de hemel erbovenuit doen rijzen (verheven) en Hij heeft het evenwicht (de
weegschaal) bepaald
Opdat jullie het evenwicht niet verstoren
En houdt de weegschaal in evenwicht, met rechtvaardigheid, en neemt niets van de
balans (het evenwicht) af.
En Hij heeft de aarde bereid voor de schepselen
Daarop zijn vruchten en dadelpalmen met kolven
Welk van de gunsten van jullie Heer willen dan ontkennen?

Vrede zij met jullie, beste en lieve Gelovigen,

Eerder hoorde u een prachtige recitatie, nogmaals Dank Mohammed, van eigenlijk twee
sura's, ook wel hoofdstukken genoemd, uit de Qur'an (Koran).
De eerste, al-Fatiha, zou je ook wel de moslimversie van 'het onze vader' kunnen noemen.
Het is de openingssura van de Koran, en elke moslim kan het dromen. Hier wordt een
recitatie vaak mee begonnen. Daarom deden we dat ook zo vandaag.

De tweede sura waren de eerste 12 regels van sura ar-Rahman. Dit is een sura (hoofdstuk)
dat begint over onderwijs en duidelijke verklaringen. In mijn visie is het ook een Sura die
ons de Schepping wil leren en ook onze ogen wil openen voor de prachtige natuur en hier
kennis en bewustzijn uit wil leren. Die kennis en dat bewustzijn stroomt als het ware door

naar een balans en evenwicht in Schepping. Die weegschaal is dan weliswaar door de Ene Schepper zo in balans gebracht is, maar daarna komt er een kentering in het verhaal: 'En houdt de weegschaal in evenwicht, met rechtvaardigheid, en neemt niets van de balans (het evenwicht) af. '

Het gaat er hier om dat God de mens aanspoort om de weegschaal in evenwicht te houden (je zou zelfs kunnen vertalen: 'En jullie moeten de weegschaal in evenwicht houden). De regel ervoor staat ook: opdat jullie het evenwicht niet verstoren. Het Arabisch -aqiemu- is een Goddelijke opdracht, of bevel. Het wordt hier de mens dus 'bevolen' door God, om zelf actie te ondernemen om die rechtvaardige balans in evenwicht te houden.

Daar zijn we dan mooi mee opgescheept.

En dan kom je tot overpeinzing. Woorden als Rechtvaardigheid en balans klinken allemaal zo prachtig en zo universeel en zo logisch. Maar hoe gaan we dat doen? Want Wat de een heel logisch en rechtvaardig vindt, vindt de ander misschien wel helemaal niet zo rechtvaardig. Wat de een een fijne balans vindt, vindt de ander misschien wel helemaal buitenproportioneel. Lastig. Want ook al spreken we dezelfde taalkundige taal, wat we nou echt bedoelen met zulke woorden blijkt niet zelden per individu te verschillen.

Het is een enorme zoektocht en de maatschappelijke balans vinden verschilt natuurlijk ook nog eens per context en tijd. Wat we 50 jaar geleden heel normaal en gebalanceerd vonden, vinden we nu misschien wel helemaal niet meer. Het is dus eigenlijk wel grappig dat God de mens juist die opdracht heeft gegeven – misschien wel om ons in elke tijd en context te laten streven naar de Goede Rechtvaardige Balans onderling.

Samen zullen we de maatschappelijke begrippen dan ook nader moeten bekijken, van tijd tot tijd. Het begrip waar ik de laatste jaren enorm mee worstel, toen ik er meer over na ging denken, was het begrip tolerantie.

In een tolerantiecultuur hebben we in Nederland lang het 'gedogen' en het 'toleren' enorm geprezen. We waren er zelfs trots op. Maar toen ik er dieper over na ging denken, en zeker als je het werkwoord gaat vervoegen, ontdekte ik een vooral niet-gelijkwaardige houding. Het zegt impliciet: 'ik tolereer jou, ik geef jou een ruimte, ik verleen jou een gunst, jij mag hier, bij mijn gratie, zijn. Maar we zijn niet gelijkwaardig, want ik ben de 'gever' (degene die tolereert) en jij de ontvanger (die of datgene wat getolereerd wordt). Ik zie dit in alle debatten omtrent minderheden, zoals de hedendaagse vluchtelingenstroom, terugkomen. "Anderen komen wat van mij 'nemen'. En ik heb meer recht dan zij." Vanuit een menswaardig bestaan, vanuit de idee dat wij allemaal net zo geschapen zijn door die Ene, en dat er dus een gelijkwaardige grondhouding voor alle mensen bestaat, is tolereren dus eigenlijk onacceptabel.

Het impliceert indirect een superioriteitsgedachte, iets wat we 80 jaar geleden inderdaad globaal uitdroegen, maar wat we mijns inziens anno 2016 niet meer kunnen rechtvaardigen. Wat dan?

– we mogen leren accepteren.

Respect is nog een ander woord wat ik op de valreep ook kritisch wil beschouwen. Elkaar respecteren, en elkaars verschillen respecteren wordt namelijk vaak gezien als dé oplossing. En hoewel respect absoluut noodzakelijk en essentieel is, ben ik het er niet mee eens dat het dé oplossing is. Als respect namelijk als einddoel gezien wordt, wordt het een lege huls. Het onderliggende grotere goed is namelijk dat we tot acceptatie komen. Respect is daarmee niet een eindstation, maar slechts een middel. Een tool om tot de gelijkwaardige positie van acceptatie te komen. De enige die namelijk Superieur is, is God.

Accepteren in plaats van tolereren, leidt tot medemenselijkheid vanuit gelijkwaardigheid. Moge God ons allen helpen om die Rechtvaardige Balans te vinden.

Laten we elkaar zegenen in de naam van de Levende

Met de Joden zeggen we Adonai, de Enige

Met de Moslims zeggen we arRahman arRahim, de Barmhartige, de Genadevolle-

Met de Christenen zeggen we Degene die het leven Schenkt, opdat wij eeuwig mogen leven.

De Levende zegene ons en zij behoede ons

De Levende geve ons vrede.